

Ivan Merz — uzor vjernicima–laicima i Bogu posvećenim osobama

Ususret beatifikaciji

Božidar NAGY*

Sažetak

Približavanje beatifikacije časnog Sluge Božjega Ivana Merza, što je veliki dar Crkve i Pape našem narodu, zahtijeva duhovnu pripremu u koju spada upoznavanje lika Ivana Merza i poruke koju nam preko njega Bog upućuje. Merz, koji je kao laik ostvario svetost života, jest dokaz postojanja Boga i nadnaravnog svijeta vjere. Bio je katolički intelektualac koji je spojio znanost, kulturu i vjeru te isticao primat duhovnog života u odnosu na akciju. Kao čovjek Crkve i papinstva bio je neumorni i revni apostol i napose odgojitelj katoličke mladeži te kao takav postaje uzor svim Bogu posvećenim osobama, ali i svakom vjerniku laiku. Kršćanski prihvaćajući križ i trpljenje, umire na glasu svetosti pun pouzdanja u milosrđe Božje. Dekret o njegovim herojskim krepostima objavljen u Vatikanu 5. srpnja 2002. naglašava kako je Merz mnoge ideje i smjernice Drugog vatikanskog sabora provodio u život davno prije samoga Koncila te je njegov svetački primjer veoma aktualan i u današnjem vremenu.

Uvod

20. prosinca 2002. u nazočnosti pape Ivana Pavla II. u Vatikanu je dovršen postupak za beatifikaciju časnog sluge Božjega Ivana Merza te su ispunjeni svi uvjeti za njegovo proglašenje blaženim koje očekujemo u mjesecu lipnju 2003. god. Proglašenje blaženim našega Ivana Merza i zajedno s njime sestre Marije od Propetog Petković bit će veliki dar Crkve i Pape našem narodu. Da bismo mogli što dostojnije primiti taj dar, potrebno je duhovno se pripremiti, a to uključuje što bolje upoznavanje života i poruka naših kandidata oltara, budućih blaženika. Tomu želi poslužiti i ovaj tekst koji prikazuje glavne vidove svetačkog lika Ivana Merza.

1. Ivan Merz — Božja poruka našem vremenu

U dokumentarnom filmu što ga je Hrvatska televizija snimila o Ivanu Merzu i prikazala na svojim ekranima u 2000. god. nastupa i kardinal Franjo Kuharić. Na

* Prof. dr. sc. Božidar Nagy, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.

kraju svoga nastupa Kardinal izjavljuje kako je Ivan Merz »Božja poruka našem vremenu«. Sličnu misao o Merčevoj »poruci« kardinal Kuharić potvrdio je i svega četrdeset dana prije svoje smrti u pismu koje je uputio postulatoru Merčeve kauze 31. siječnja 2002., u kojem među ostalim piše: »Ivan Merz je svojim obraćenjem i životom suvremena poruka današnjim generacijama i mladim intelektualcima da je vjera svjetlo Kristovo koje obasjava svakoga čovjeka.«

Promatrajući povijest Crkve, možemo reći da je svaki Božji ugodnik, svetac, blaženik ili kandidat oltara određena Božja poruka svome vremenu. U svakom povijesnom vremenu Bog uzdiže svjedoke vjere da nam budu putokazi kako doći do Boga, kako svetije živjeti kršćanski poziv, kako ostvarivati život po Evanđelju. I našem vremenu označenom velikim tehničkim dostignućima, ali isto tako sekularizmom i liberalizacijom, Bog šalje svjedoke vjere kojima svakako pripada i naš Ivan Merz. Kao laik, živeci od svoje laičke profesije pokazao je kako se u svijetu može živjeti potpuno posvećen Bogu i životu po Evanđelju. Pogledat ćemo sada podrobnije razne vidove poruke koju nam Bog upućuje preko svetoga života našega Ivana Merza; prije toga navodimo njegove biografske podatke.

2. Biografski podaci časnog sluge Božjega Ivana Merza — katoličkog laika europskih dimenzija

Ivan Merz rođen je 16. XII. 1896. u Banjoj Luci u Bosni, koja je tada bila u sastavu Austrougarske Monarhije. 1914. god. završava u rodnom gradu gimnaziju s maturom. Nakon tek započetog studija u Beču pozvan je u vojsku. Prvi svjetski rat je već u tijeku i Merz je poslan na bojište na talijanski front. Za vrijeme rata doživljava potpuno obraćenje Bogu, a nakon rata nastavlja studij književnosti u Beču i završava ga u Parizu. 1922. godine dolazi u Zagreb gdje postaje profesor na Nadbiskupskoj gimnaziji. Doktorirao je na Zagrebačkom sveučilištu radom o utjecaju liturgije na francuske pisce. Sve svoje slobodno vrijeme posvećuje odgoju katoličke mladeži u katoličkim organizacijama. Promiče u Hrvatskoj ideje papinske Katoličke akcije i kao laik se zalaže za liturgijsku obnovu. Duboko vjeran Crkvi, širi ljubav prema papi i crkvenom nauku. Kad mu je bilo 19 godina položio je zavjet čistoće do braka. U 27. godini (1923.) kad mu je bilo jasno da Bog od njega traži cijelo srce, kao laik potpuno se posvećuje Kristu i polaže zavjet vječne čistoće. Život ispunja intenzivnom molitvom, svakodnevnom euharistijom i svjesnim nastojanjem oko kršćanske savršenosti. Umire na glasu svetosti 10. svibnja 1928. Nakon smrti primjer njegovog svetog života postao je »program života i rada« cijelomu jednom naraštaju hrvatske katoličke mladeži.

Svojim podrijetlom, obrazovanjem, kulturom i svetačkom pojavom Ivan Merz nadilazi granice svoje domovine i u ovom povijesnom trenutku kad kročimo prema europskom jedinstvu može biti aktualan uzor katoličkog angažiranog i svetačkog života i izvan granica Hrvatske. Otac mu je bio porijeklom Nijemac iz Češke (Plzen), majka iz židovske obitelji iz Mađarske (Nagykanizsa). Ivan je rođen u Bosni u Banjoj Luci. Studirao je na europskim sveučilištima u Beču i Parizu, a

srcem je sav bio okrenut prema Rimu, središtu katoličanstva. Proživio je prvi svjetski rat na talijanskoj fronti; prije toga je vojnu obuku polazio u Sloveniji i Austriji. U ratu doživljava duboko obraćenje Bogu. Nakon završenog studija, službujući u Hrvatskoj, u Zagrebu, sav svoj život i rad, i na kraju žrtvu svoga života posvetio je kršćanskom dobru i odgoju hrvatskog naroda u kojem je rođen i odrastao. Poznao je i služio se s deset jezika: hrvatskim, njemačkim, francuskim, talijanskim, engleskim, španjolskim, češkim, mađarskim, slovenskim i latinskim. Razni elementi europskih naroda i kulture ujedinjeni se u Merzu u jednu harmoničnu cjelinu; možemo reći: ujedinjena Europa u jednoj osobi, ali sve objedinjeno i prožeto katoličkom vjerom! Pod tim vidom on kao uzor postaje veoma aktualan danas, kad se izgrađuje jedinstvo Europe koje vjernici katolici trebaju graditi na kršćanskim korijenima, kako to sadašnji papa Ivan Pavao II. često ističe.

3. Merz je dokaz postojanja Boga i nadnaravnog svijeta vjere

Kada je bilo završeno snimanje priloga s Kardinalom Kuharićem za dokumentarni film o Ivanu Merzu, Kardinal je, opraštajući se od osmočlane TV–ekipe koja ga je snimala, rekao nazočnima i ovu misao: »Veći dokaz da Bog postoji jesu sveci na zemlji, negoli zvijezde na nebu.« Tim je riječima, što je bilo očito, aludirao i na našeg Ivana o kojem je na filmu dao lijepo svjedočanstvo.

Sveti ljudi najprije svojim životom po vjeri, a potom svojim djelovanjem za Boga jesu u prvom redu svjedoci da Bog postoji, da duhovni, nadnaravni svijet jest jedna realnost u koju su oni bili neprestano uronjeni. Za Ivana Merza su to posvjedočili brojni njegovi prijatelji koji su s njime dolazili u kontakt.

Dr. Čedomil Čekada o petoj obljetnici Ivanove smrti objavljuje članak pod naslovom »Naš svetac u fraku« te među ostalim tvrdi: »Na Merzu su, čovjek bi skoro smjelo rekao, milost i duhovni svijet eksperimentalno dokazani. Njegov vjerski razvitak i asketsko sazrijevanje, osobito na početku njegova duhovnog puta, nemaju naravne eksplikacije... Ako nećemo da se na njemu ogriješimo o načelo dovoljna razloga, moramo priznati metafiziku milosti i nevidljivoga svijeta. Ona ga prožima sve jače i jače. Bez nje se Merza ne može uopće razumjeti.«¹

Kardinal Franjo Šeper koji je Merza osobno poznao i s njime prijateljevao, u svojoj izjavi za Merzov proces beatifikacije veli: »U životu sam susreo samo dvije osobe koje su samom svojom pojavom djelovale na poseban način i stvarale oko sebe kao neku nadnaravnu atmosferu. Jedan od te dvojice bio je dr. Ivan Merz.«²

Marica Stanković, velika katolička javna radnica koja je Ivana Merza poznavala i s njime surađivala, u svojoj izjavi za njegov proces beatifikacije tvrdi: »Na njemu se osjećala blizina Božja. On ju je nosio, kudgod je prolazio. Kad smo uz njega

1 Čedomil ČEKADA, »Naš svetac u fraku«, *Katolički tjednik*, Sarajevo 7. V. 1933., str. 4.

2 Kardinal Franjo ŠEPER, »Moja sjećanja na dr. Ivana Merza«, *Glasilo Postulature Ivan Merz*, Zagreb, 2001., br. 1–2, str. 3.

bili, mi smo je gotovo osjetno osjećali. I zato je trebao samo jedan Merčev pogled, samo jedan susret s njim, i najnemirnija duša smirivala se, utješila se.«³

Profesor na Papinskom sveučilištu Gregorijani u Rimu, Francuz o. Irénée Hausherr, isusovac, Merza je također poznao i s njime se susretao nekoliko puta u Banjoj Luci, Parizu i Rimu. Za Merzov proces beatifikacije dao je izvanredno svjedočanstvo o Merzovoj svetosti u kojem među ostalim izjavljuje: »Hoće li tko razumjeti ili ne, u njegovoj se blizini osjećala sasvim osobita prisutnost Božja... Hrvati ne bi smjeli dopustiti da ugasne uspomena na Ivana Merza. Čovjek takve inteligencije i tako široke naobrazbe koji je usred svijeta živio potpuno Božjim životom, životom djeteta u evanđeoskom smislu, koji je samom tom jednostavnošću i smirenim predanjem Božjoj dobroti, jedinom Dobru, ustoučavao svoje energije u služenju dobru — to je tako lijep i tako blagotvoran prizor da ga ne bi smjeli skrivati ni u Hrvatskoj ni izvan nje... Neka njegovi sunarodnjaci zahvale Bogu što im je u njemu dao uzor pravog kršćanina i zaštitnika.«⁴

4. Merz je kao laik ostvario svetost života

Posebna Božja poruka koja nam preko Ivana Merza dolazi jest činjenica da je on kao vjernik laik u svome životu ostvario ideal evanđeoske svetosti života. Merz nije bio niti svećenik niti redovnik, niti je kao laik radio u crkvenim strukturama. Vršio je laičko zanimanje, bio je srednjoškolski profesor francuskog i njemačkog jezika na gimnaziji i tim radom si je zasluživao svoj svagdanji kruh. Nešto slično kao sv. Pavao koji je u određenom razdoblju svoga života pravio šatore, što mu je bio zanat, samo da ne bude kršćanskoj zajednici na teret i da bude uvjerljivije njegovo propovijedanje Isusa Krista. U svojoj enciklici na početku novog tisućljeća *Novo millenio ineunte* papa Ivan Pavao II. daje katoličkim vjernicima program u sedam točaka za novo tisućljeće po kojemu treba živjeti i kojega treba ostvarivati. Prva točka toga programa jest upravo ostvarivanje svetosti. Papa među ostalim veli:

»Ovaj ideal savršenosti ne smije se pogrešno shvatiti kao da bi uključivao neku vrstu izvanrednog života koji mogu živjeti samo neki 'velikani' svetosti. Putovi svetosti su mnogostruki i prikladni pozivu svakoga čovjeka. Zahvaljujem Gospodinu koji mi je dao da tijekom ovih godina proglasim blaženima i svetima tolike kršćane, a među njima mnoge laike koji su se posvetili u najredovitijim životnim okolnostima. Vrijeme je da se svima na uvjerljiv način ponovno ponudi to 'visoko mjerilo' redovitog kršćanskog života.« (*Novo millenio ineunte*, br. 30.) Hrvatski su biskupi 24. rujna 2002. objavili poseban dokument »Pozvani na svetost«, gdje upravo razrađuju i primjenjuju na naše okolnosti tu Papinu ideju i poticaj vjernicima

3 Marica STANKOVIĆ, »Izjava za proces beatifikacije Ivana Merza«, u: Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Ivan Merz*, Zagreb 1943., str. 91.

4 Irénée HAUSHERR, Izjava o Ivanu Merzu, *Glasilo Postulature Ivan Merz*, Zagreb 1973., br. 1, str. 12–13.

što ga je dao cijeloj Crkvi na početku trećeg tisućljeća, tj. poziv na ostvarenje svetosti u svim prilikama života.

Važno je međutim naglasiti i ovo: Ivanu Merzu ta svetost nije bila dana od početka, od djetinjstva. On se vođen milošću Božjom postupno do nje uzdizao, i to kroz osobni trud, nastojanje, kroz borbu sa svojim slabostima, kroz trpljenja Prvog svjetskog rata, koristeći sva duhovna i asketska sredstva što ih Crkva preporučuje onima koji ozbiljno teže k ostvarenju svetosti.

5. Merz, katolički intelektualac, spaja znanost, kulturu i vjeru

Osim što je bio laik, Ivan Merz je postigao visoku profesionalnu sveučilišnu naobrazbu. Doktorirao je u svojoj struci napisavši disertaciju o utjecaju liturgije na francuske književnike. U svome životu spaja znanost i vjeru, pokazuje kako se može povezati duboko vjersko uvjerenje i svetost života s visokom kulturnom i intelektualnom izobrazbom. U svome kratkom životu naučio je deset jezika i osposobio se da je mogao zarađivati kruh u četiri zanimanja (profesor, što mu je bilo osnovno zvanje, časnik u vojsci, književnik, a posjedovao je znanje i vrline jednog svećenika). Nakon što je doktorirao u svojoj struci, Merz studira privatno kršćansku filozofiju i teologiju pod vodstvom isusovaca pripremajući se tako i intelektualno za svoj apostolski rad. Uz to se bavio pisanjem te je ostavio veliku pisanu baštinu — brojne objavljene radove, a mnogi su mu ostali do sada u rukopisu i postupno se objavljuju.

6. Primat duhovnosti i duhovnog života u odnosu na akciju

Da bi se mogao uspinjati prema kršćanskoj svetosti, Ivan je svjestan da bez Božje pomoći i snage ne može napredovati. Stoga svesrdno gaji molitveni i sakramentalni život odakle dobiva snagu za ostvarenje kršćanske savršenosti i za svoj apostolski rad. Svoj duhovno–molitveni život Merz temelji najprije na liturgiji, katoličkom bogoslužju, koja je za njega prava škola svetosti. »Na temelju se Liturgije svaka pojedina duša odgaja. Može se reći da je Liturgija pedagogija u pravom smislu riječi, jer pomoću nje vjernik u svojoj duši proživljava sve faze vječnog Kristova života.«⁵ Te njegove ideje o važnosti sudjelovanja vjernika u liturgijskom životu potvrdit će kasnije i Drugi vatikanski sabor.

Središte liturgijskog slavljenja i života jest Euharistija. U životu časnog sluga Božjega Ivana Merza to je bilo veoma istaknuto. Njegova ljubav prema Euharistiji očitovala se najprije u svakidašnjem sudjelovanju u sv. misi i primanju sv. pričesti te čestim adoracijama pred Presvetim Sakramentom. Svijest da u Euharistiji prima samoga Boga Isusa Krista ispunjala je njegovu dušu radošću koja je nalazila odjeka u njegovim brojnim spisima i člancima te u svjedočanstvima njegovih su-

5 Ivan MERZ, »Duhovna obnova po liturgiji«, *Luč* br. 1, 1924., str. 11–17.

vremenika. O važnosti primanja presv. Euharistije piše: »U sv. Pričesti gdje se vaše tijelo i vaša duša ujedinjuje sa samim Božanstvom, treba biti vrhunac vašega života; u tom je činu i vrhunac cjelokupne liturgije. Sve veličanstvene molitve i pjesme, sva vaša razmatranja, svi vaši čini tijekom dana moraju biti kristocentrični, moraju biti usmjereni prema tom jedinom času vašega dnevnoga života — sv. Pričesti. Na taj se način već na zemlji ispunjava vaša zadnja svrha i postajete dionicima same biti Božje.«⁶

Merz je čovjek dubokoga duhovnoga života i nastojanja oko svetosti. Merz smatra da svakom apostolskom djelovanju treba prethoditi ponajprije osobni duhovni život. Tako u svom poznatom članku »Sticanje podmlatka« piše: »Temelj našega apostolskog rada i uspjeha leži prema tome u nama samima, u našem odnosu k Isusu, koji u nama mora živjeti. Koja su, dakle, svojstva da se ponajprije sami izgradimo? To je dnevna jutarnja meditacija, često prisustvovanje sv. misi i primanje sakramenata, dnevno ispitivanje savjesti i dnevno čitanje duhovnog štiva. Činimo li to, to će Isus u nama sve više i jače živjeti, razumjet ćemo bolje smisao života i ekonomiju spasa i uvidjet ćemo s kojom ljubavlju naša Ljubav — Isus — ljubi svaku pojedinu dušu.«⁷ Naravno da je Merz sve ovo što je drugima preporučivao u prvom redu on sam vršio, kako su mnogi posvjedočili i što je i bio izvor njegova uspjeha u apostolatu.

7. Merz — čovjek Crkve i papinstva

»Nema jače ideje u Merčevu liku od ideje Crkve«, veli za nj prijatelj D. Žanko i nastavlja: »... Crkve, koja kroz papinstvo čuva nauku i jedinstvo, te Crkve koja kroz liturgiju moli i prinosi 'žrtvu hvale' Ocu i 'pomoću koje' — veli Merz — 'vjernik u svojoj duši proživljava sve faze vječnoga života Kristova'. Papinstvo i liturgija, to su krila Merčeve duše, to su bitni karakteristikoni čitava njegova bića.«⁸ Na poseban način ističe se u njegovome osobnome vjerskom životu i apostolskom radu zadivljujuća vjernost i odanost crkvenim pastirima, u prvom redu Papi kao Kristovu Namjesniku, a potom i mjesnim biskupima, čije je smjernice za rad u Katoličkoj akciji na poseban način ustrajno provodio u život. Sam nam je časni sluga Božji dao odgovor odakle u njemu tako velika ljubav prema Crkvi i Papi. Na pitanje jedne ankete zašto ljubi Crkvu i Svetog Oca Papu, odgovorio je: »Jer u njoj vidim jasnu sliku preljubljenog Spasitelja i Boga Isusa sa svim njegovim savršenstvima, a u Svetom Ocu pod prilikama čovjeka vidim Boga svoga i Gospoda svoga.«⁹ Crkva je »velebni odraz neizmjernog Krista« — tim će se riječima izraziti časni sluga Božji u svome programatskom članku o duhovnoj obnovi po liturgiji Crkve.¹⁰ I

6 *Isto.*

7 Ivan MERZ, »Sticanje podmlatka«, *Luč*, Zagreb 1923., br. 1–2, str. 14–16.

8 Dušan ŽANKO, »Duša dr. Ivana Merza«, *Život*, br. 5, 1938., str. 250.

9 Ivan MERZ, »Duhovna obnova po liturgiji«, *Luč* br. 1, 1924., str. 11–17.

10 *Isto.*

stoga je i razumljiva njegova velika, odana i vjerna ljubav prema svetoj Crkvi i onima koji je vode.

8. *Merz — neumorni i revni apostol*

Iz njegove doživljene spoznaje Isusa Krista i njegova spasenjskog poslanja koje Crkva kao Kristovo mistično tijelo nastavlja kroz povijest, u mladom Ivanu Merzu rađa se svijest da se i on treba aktivno uključiti u to poslanje svojim apostolskim radom. Stoga se Ivan nije zadovoljio da svoju vjeru živi samo unutar četiri zida svoga stana i četiri zida crkve. On izlazi u javnost, na putove, trgove i raskrižja suvremenog života. Drži predavanja, brani vjeru, promiče njezina moralna načela u javnom životu.

Poznata je njegova rečenica koju je još kao student u Parizu napisao, a koju je, spomenuvši Merza, i papa Ivan Pavao II. naveo u svome govoru u Splitu prigodom drugog pohoda našoj domovini 1998.: »Katolička vjera je moje životno zvanje.«¹¹ To je svoje zvanje časni sluga Božji ostvario na zadivljujući i herojski način, stoga ga Crkva želi postaviti za uzor kako se u laičkom staležu može ostvariti ideal kršćanske svetosti i angažiranog apostolata.

To svoje zvanje Merz je ostvarivao na raznim područjima kršćanskog života. Po povratku sa studija i početkom svoga javnog djelovanja Ivan se aktivno uključuje u rad katoličkih organizacija za mladež i postaje njihov glavni duhovni animator i idejni vođa.¹² U svojoj apostolskoj revnosti vođen je uvijek i samo nadnaravnim motivima: »Srž svakog apostolata mora biti borba protiv grijeha. To je glavni okvir, u koji ulaze druge vrste apostolata — čisto vjerski, prosvjetni, politički, ekonomsko–socijalni. Tko vojuje u redovima Crkve, ima samo jednog neprijatelja — grijeh, sve su ostalo indiferentne stvari kojima se valja služiti za pobijanje grijeha i promicanje spasa duša.«¹³

Merz se spremno odaziva pozivu pape Pija XI. za uvođenje Katoličke akcije, tj. sudjelovanje laika u hijerarhijskom apostolatu Crkve te ustrajno promiče njezine ideje. Nakon povratka s hodočašća iz Rima za Svetu jubilarnu godinu 1925. g., kamo je poveo stotinjak članova Orlovske katoličke organizacije, Merz piše članak o plodovima toga hodočašća nakon susreta s Papom te veli: »Euharistija i Papa trebaju biti korijen, vrelo i počelo Orlovstvu. Euharistiju i Papu valja dati našem narodu. I kada Orlovstvu uspije da ove dvije ideje učini kraljicama hrvatske narodne duše, tada može mirne duše reći sa sv. Pavlom: 'Dobar boj vojevah.' To je jedina i najčvršća osnovica bez koje je sav rad osuđen na rasulo. Eto, do te su spoznaje Orlovi ponovno došli na svom rimskom hodočašću.«¹⁴

11 Pismo majci iz Pariza 6. XI. 1921.

12 Bile su to ove organizacije: Hrvatski katolički omladinski savez kojemu je Merz bio predsjednik, Hrvatski orlovski savez kojemu je bio suutemeljitelj i tajnik, Marijina Kongregacija u kojoj je obnašao službu tajnika.

13 Bilješke iz Duhovnih vježbi 28. III. 1926.

14 Ivan MERZ, »Orlovi u Rimu«, *Katolički tjednik*, Sarajevo, 1/1925., br. 13, 5–6.

I vatikanski dekret o herojskim krepostima naglašava Ivanovu apostolsku revnost te se u njemu navode i ove njegove misli: »I jer Isus čezne i strepi za svakom pojedinom dušom, jer je ona stvorena za vječno blaženstvo, to se ta čežnja za dušom naših bližnjih prenosi od Isusa na nas i u nama se rađa želja da stavimo u Isusov naručaj sve te duše za koji su one i stvorene.«¹⁵ Sličnu misao izrazio je Ivan u svome pismu sarajevskom nadbiskupu I. Ev. Šariću 3. V. 1926.

»Mi smo se orlovi stavili u službu svete Crkve spremni da je milošću Božjom pomažemo u širenju Kraljevstva njezina Božanskog Zaručnika. Nemamo nikakvih nuzgrednih ciljeva, već onaj jedini, glavni: što više duša sjediniti s Isusom. Stoga se apsolutno pokoravamo i u tom pitanju, kao i u svim drugima, našim biskupima.«¹⁶ Svoj apostolski žar za spasenje duša, i napose za odgoj mladeži, časni je sluga Božji Ivan Merz okrunio posebnim činom na kraju svoga života: svjestan da Bog od njega traži da mlad umre, svoj je život na smrti svjesno prikazao Bogu kao žrtvu za hrvatsku mladež učlanjenu u orlovski pokret. O petoj obljetnici njegove smrti izrečena je o njemu u javnosti i ova tvrdnja: »Nikada nije obukao reverende, a bio je stup Crkvi Božjoj.«¹⁷

9. Merz — odgojitelj mladeži

Po svojoj profesiji Merz je bio srednjoškolski profesor. Kao profesor ne samo da je svoju službu savjesno vršio nego je na razne načine odgojno djelovao na svoje učenike, kako su to mnogi od njih posvjedočili. »Bio je više naš odgojitelj nego profesor«, napisat će o njemu jedan njegov učenik. No, mjesto gdje se Merz posebno istaknuo u svome odgojiteljskom radu, bile su katoličke organizacije za mladež u koje se odmah uključio po svome dolasku u Zagreb nakon završenih studija. Bio je izabran za predsjednika Hrvatskog katoličkog omladinskog saveza, potom za potpredsjednika i tajnika Hrvatskog orlovskog saveza, a bio je i član Marijine kongregacije gdje je sve do smrti vršio službu tajnika. I upravo u apostolskom radu među mladima stekao je najviše zasluga. Važno je ovdje istaknuti njegov apostolski program koji je napisao kao predgovor orlovskom priručniku »Zlatna knjiga«. U tom dokumentu koji je u pisanoj formi postao žrtva nerazumijevanja njegove okoline, Merz iznosi svu novost svoga apostolskog programa. Tek je nakon nekoliko godina taj svoj program, po kojemu je djelovao od početka svoga javnog rada, objavio kao poseban članak.¹⁸ Na poseban način Merz ovdje ističe važnost euharistijskog života, potom uključivanje mladeži i njihovih organizacija u Katoličku akciju.

Časni sluga Božji Ivan Merz u svojim brojnim spisima ostavio je bogatu duhovnu baštinu. Neumoran je bio u pisanju članaka, držanju predavanja, promicanju

15 Ivan MERZ, »Sticanje podmlatka«, *Luč*, br. 1–2, 1923., str. 14–16.

16 Ivan MERZ, *Put k Suncu*, Zagreb, FTI, 1993., str. 159.

17 Čedomil ČEKADA, »Naš svetac u fraku«, *Katolički tjednik*, Sarajevo 1933., br. 19, str. 4.

18 Ivan MERZ, »Iz povijesti Orlovstva«, *Katolički tjednik*, Sarajevo 1927., br. 25, str. 8–9.

načela kršćanskog morala na svim područjima. Djelujući kao odgajatelj mladih, on ih ne želi učiniti samo karakternima nego ih nastoji i oduševiti za vođenje duhovnog života, za život milosti kroz molitveni i sakramentalno–liturgijski život. Potom ustrajno u javnosti promiče crkveno učenje i poznavanje papinskih dokumenata, a ljubav prema Crkvi i papi nastoji usaditi u srca svojih suvremenika, napose mladih. Posebno se bori za očuvanje čistoće duše i tijela kod mladeži, te u tu svrhu drži predavanja, piše članke i objavljuje knjižicu za mladiće »Ti i ona«. I za djevojke je mnogo učinio u smislu prosvjećivanja i promicanja moralnih vrijednosti u njihovu životu, tako da su ga prozvale »vitezom ženske časti«.¹⁹

Odgajatelji i prosvjetni djelatnici, što je i sam bio naš časni sluga Božji po svojoj profesiji, u Ivanu Merzu i njegovome odgojiteljskom radu mogu pronaći kako se kršćanski odgaja mladoga čovjeka, koje ciljeve, metode i sredstva treba upotrebljavati da bi se odgajanik ispravno usmjerio prema ljudskoj i kršćanskoj zrelosti.²⁰

10. Merz, uzor Bogu posvećenim osobama — svećenicima, redovnicima i posvećenim laicima

Prigodom proslave 50. obljetnice smrti Ivana Merza kardinal Franjo Kuharić u svome govoru na svečanoj akademiji 26. X. 1978. g. u Zagrebu rekao je i ove riječi: »Ivan Merz ima mnogo toga reći danas našim mladima, našim sjemeništarcima, našim bogoslovima, našim redovnicima i redovnicama, nama svećenicima i biskupima. Zaista, ovaj naš dragi Orao bio je apostol vrlo kratko vrijeme, samo šest godina, a unio je mnogo, učinio je mnogo, zapalio je mnoge, jer je sam gorio ljubavlju Duha Svetoga koja se u njemu razgorjela u otvorenost duše da prihvati Isusa za Kralja svoga srca i života i da uđe u Njegovo Kraljevstvo.«

Ivan, premda nije pripadao kleričkom niti redovničkom staležu, u svijetu je živio potpuno Bogu posvećenim životom na što se i zavjetom obavezao kao laik. Još kao devetnaestogodišnjak učinio je zavjet čistoće do braka, a s 27 godina (1923. g.), kad mu je bilo jasno da Bog traži njegovo cijelo srce, učinio je zavjet vječne čistoće, čime se je potpuno posvetio Bogu. Njegova posvećenost Bogu očitovala se u svakidašnjem sudjelovanju na sv. misi i primanju sv. pričesti. Premda nije bio obvezan, molio je časoslov. Krunica mu je bila svakodnevno u rukama; svakodnevno je obavljao adoraciju pred Presvetim Sakramentom, a veoma često preko tjedna i pobožnost križnog puta, kako to svjedoči njegov duhovnik o. Vrbanek.

O 15. obljetnici Ivanove smrti objavljen je članak u »Nedjelji« pod naslovom »Svećenik u civilu«. Autor članka i sam svećenik ovako opisuje utjecaj što ga je Merz imao na svećeništvo:

»Njegovo je djelovanje, premda je bio svjetovnjak, imalo velikog utjecaja i na hrvatsko svećenstvo. U prvom redu indirektno, time što se je među vjernicima, naročito među mladeži proširilo idealno shvaćanje svećeničkog poziva i svećenič-

19 Marica STANKOVIĆ, »Vitez ženske časti«, serija članaka, *Za vjeru i dom*, br. 7 do 12, 1937.–1938.

ke funkcije. Ali njegovo je djelovanje imalo i direktnog utjecaja na naše svećenstvo. U prvom redu treba spomenuti ona brojna svećenička zvanja koja su nikla iz poticaja koje je on ulio u organizacije katoličke mladeži kao i iz njegova primjera koji je neodoljivo privlačio mlade ljude i upućivao ih k višim ciljevima života, te ih tako doveo do svećeničkog zvanja. A zar nije i mnogi svećenik koji je upoznao dr. Merza, ili čitao njegov životopis, osjetio nov poticaj za što većim proživljavanjem svećeničkog ideala?... Zaista je pojava dr. Merza značila za sve, svećenike i svjetovnjake otkrivanje novog, velikog ideala... On je bio i ostaje veliki ideal katoličkog svjetovnjaka, a također i svećenicima njegova pojava i njegovo djelo znače izdizanje pravog shvaćanja svećeničkog poziva.«²¹

Merz je ozbiljno namjeravao osnovati svjetovni institut Bogu posvećenih laika po uzoru na Operu Kardinal Ferrari iz Italije. Nažalost, prerana smrt ga je u tome spriječila, ali je njegovu ideju deset godina nakon Ivanove smrti djelomično ostvarila njegova bliska suradnica u apostolskom radu Marica Stanković, utemeljiteljica zajednice Suradnica Krista Kralja. Marica Stanković u svojim spisima izričito naglašava da je osnovala zajednicu samo zahvaljujući Ivanu Merzu koji ju je za to pripremao tijekom života i svojim svetim životom davao joj moralnu snagu za to djelo.

11. Susret s trpljenjem i križem — uzor i onima koji trpe

I bolesnici i patnici mogu naći u Ivanu Merzu divan uzor kako se strpljivo podnose svakodnevne poteškoće, kako se ljubi Isusov križ i kako ga se strpljivo nosi kroz život. Već od mladosti pratila je Merza patnja i trpljenje i nastavila se u raznim oblicima sve do kraja njegova života, a on ju je svjesno prihvaćao i prikazivao Bogu. Zapisat će Ivan u duhovnim vježbama: »Bože, daj mi snagu da u dragovoljnome trpljenju postajem Tebi sve sličiji.«²² »Tebi za uzdarje, Bože, dajem sama sebe. Daj da kalež trpljenja primim i da zazovem na ovoj zemlji Tvoje ime, da Te nakon toga mogu licem u lice gledati!«²³ »Život bez križa, udoban, morao bi za mene biti najvećom sramotom. Stoga moram biti sretan i smatrati kao normalno stanje vojnika Isusova teške staleške dužnosti. Zato ih trebam savjesno obavljati i to smatrati za križ mogega života; za moje dnevno razapinjanje, koje donosi blagoslova u radu za spasavanje duša u Katoličkoj Akciji.«²⁴ Posljednjih mjeseci križ je posebno pritisnuo njegova leđa, ali ga je strpljivo ponio sve do kraja života. Bolest (upala černe šupljine) primorala ga je da pođe na operaciju; predosjećao je međutim da će uskoro umrijeti. Prije odlaska na operaciju sastavio je svoj nad-

20 Božidar NAGY, »Ivan Merz odgojitelj kršćanske mladeži«, *Kateheza*, KSC, Zagreb, XXI/1999., br. 3, str. 254–269.

21 K. A. M., »Svećenik u civilu«, *Nedjelja*, Zagreb, 11. VII. 1943., br. 16, str. 4.

22 Bilješke iz Duhovnih vježbi 9. XI. 1923.

23 Bilješke iz Duhovnih vježbi 9. XI. 1923.

24 Bilješke iz Duhovnih vježbi, 28. III. 1926.

grobni natpis u obliku oporuke. Duhovniku je rekao da žrtvu svoga života prikazuje za hrvatsku mladež u organizaciji orlovstva u kojoj je za života djelovao. Tu svoju spremnost Merz je potvrdio i dan prije nego će umrijeti. Koliko je njegova žrtva bila draga Bogu, pokazao je daljnji slijed događaja. Nakon što je umro tisuće mladih hrvatskih vjernika uzele su Ivana Merza kao primjer svoga života i slijedili njegove ideje. Zato su mu i stavili na grob vijenac s natpisom koji najbolje potvrđuje što je Ivan Merz značio, a znači i danas: **HVALA TI, ORLE KRISTOV, ŠTO SI NAM POKAZAO PUT K SUNCU.**

Bog je pozvao Merza k sebi u vječnost u onoj životnoj dobi kad je još bio dovoljno mlad da bude blizak mladima, a opet dovoljno zreo i odrastao da odraslim vjernicima može biti uzor kako se može ostvariti svetost i angažirati se u izgradnji Božjeg Kraljevstva počevši od mladih godina života.

12. Posljednja ispovijest vjere i očekivanje milosrđa Gospodinovoga

Predosjećajući da će umrijeti, Ivan je prije odlaska na operaciju sastavio svoju oporuku i to na latinskom jeziku, jeziku Crkve. Radilo se u stvari o nacrtu natpisa za nadgrobni spomenik, a Ivan mu je dao naslov »testamentum«. To je bilo ujedno i posljednje što je Ivan napisao u svome životu. Oporuka je pronađena u ladici njegovoga pisaćeg stola nakon smrti. U nekoliko rečenica Ivan je sažeo sav svoj život i svoje vjerovanje u budućnost koju mu obećava Onaj kojemu je povjerovao i posvetio svoj život. U tim riječima nema straha ni neizvjesnosti pred misterijem kojemu ide u susret. Iz svake riječi izvire samo vedra nada i sigurno pouzdanje u vječni život i blaženstvo što vjerniku obećava kršćanska vjera. U hrvatskom prijevodu natpis glasi: *Umro u miru katoličke vjere. Život mi je bio Krist a smrt dobitak. Očekujem milosrđe Gospodinovo i nepodijeljeno potpuno vječno posjedovanje Pre-svetog Srca Isusova. I(van) M(erz) sretan u blaženstvu i miru. Duša će moja postići cilj za koji je stvorena. U Gospodinu Bogu.*

Ivanova oporuka jest divan zaključak njegova života i kruna njegove pobožnosti. Njome je stavio točku na remek–djelo što ga je stvorio od svoje duše i svoga života surađujući s Božjom milošću.

Ove riječi oporuke nalaze se danas uklesane na bijeloj mramornoj ploči nad njegovim grobom u Bazilici Srca Isusova u Zagrebu.

13. Merz u svjetlu Drugog vatikanskog sabora

Govoreći na proslavi 50. obljetnice smrti časnog sluga Božjega Ivana Merza u Zagrebu, 26. XI. 1978., nadbiskup Franjo Kuharić izrekao je i ove riječi: »Kada čitamo koncilске dokumente, pogotovo o apostolatu laika, pa konstituciju u Crkvi, nekako osjećamo da je to već sve živjelo u Ivanu Merzu; da je on to ostvario davno prije Koncila, jer je zapravo ostvario ono što Koncil želi da bude ostvareno, a to je autentično, velikodušno življenje Evanđelja. Ići za Isusom Kristom. Vjerovati u

Crkvu u njezin misterij u kojoj su neprestano otvoreni nepresušni izvori spasenja. I kad bismo imali sve više takvih velikana duha u suvremenom trenutku, imali bismo mirniju nadu za budućnost naše Crkve i našeg naroda.«²⁵

Iste misli izrekao je bio četiri godine ranije i banjalučki biskup Alfred Pichler iz rodne biskupije Ivana Merza kad je predvodio sv. misu u zagrebačkoj katedrali na Dan Ivana Merza, 10. V. 1974.: »Iznenadila me jedna činjenica kad sam pred neki dan opet pročitao njegov životopis. Otkrio sam da je Merz upravo onaj čovjek kakvog traži II. vat. sabor. Među koncilskim dokumentima ima jedan dekret o apostolatu laika. O tome istom predmetu govori II. dogmatska konstitucija o Crkvi. Tu su o vjernicima laicima iznesene zapravo sasvim nove nauke. I shvatio sam da je Ivan Merz izvanredno suvremen čovjek. Kad svijet dobro shvati dekrete Drugog vatikanskog sabora, tada će tek dr. Merz postati poznat i biti još suvremeniji.«²⁶

Dr. Marin Škarica u svojoj doktorskoj disertaciji koju je napisao o Merzu kao promicatelju liturgijske obnove, u jednom cijelom poglavlju obrađuje suvremenost Ivana Merza pod vidom liturgije. Mnoge ideje koje je Koncil donio i odobrio, Ivan Merz je propagirao i provodio već prije četrdesetak godina. Vidjeli smo, iako kratko, koliko je Ivan cijenio liturgiju i shvaćao njezinu važnost za duhovni život kršćana. Isto tako veoma je nastojao da ljudi razumiju ono što svećenik moli kod sv. mise i da budu kod nje aktivni. Nakon Koncila te su ideje postale su opća svojina Crkve, a Merz je to već davno prije ostvarivao.

U trećoj Ivanovoj biografiji »Borac s bijelih planina« pri koncu se nalazi cijelo poglavlje koje nosi naslov »Suvremen i nakon Drugog vatikanskog koncila.«²⁷ U poglavlju su doneseni mnogi koncilski tekstovi kojima se uspoređuje učenje Koncila s onim što je Ivan Merz zastupao i činio. Najveće Ivanovo značenje gledano kroz prizmu Koncila jest njegovo pionirsko nastojanje oko ostvarivanja autentičnog laičkog apostolata. Ono što je Ivan samoinicijativno i vođen Milošću Božjom činio i ostvarivao, takav angažman za proširenje Kraljevstva Kristova, Drugi vatikanski sabor danas traži od svakoga laika. U tome nam Ivan svijetli svojim nenadmašivim primjerom.

Merčevo življenje ideja i smjernica Koncila prije Koncila ističe također i službeni vatikanski dekret o njegovim herojskim krepostima, i to odmah na početku, kao što navodimo u sljedećem završnom odlomku. Time je službena Crkve potvrdila njegovu aktualnost i suvremenost jer je Merz puno toga živio i anticipirao što će kasnije potvrditi Drugi vatikanski sabor.

25 Kardinal Franjo KUHARIĆ, »Ivan Merz — čudo milosti Božje«, Zagreb, 2002., str. 24.

26 »Čovjek kakvog traži Drugi vatikanski sabor«, *Glasilo Postulature Ivan Merz*, Zagreb 1974., br. 2, str. 13.

27 Božidar NAGY, »Borac s bijelih planina«, Zagreb, FTI, 1971., str. 357–361.

14. Prema oltaru

5. srpnja 2002. god. proglašen je u Vatikanu dekret o herojskim krepostima časnog sluge Božjega Ivana Merza i time mu je priznata svetost. Tako je završen njegov proces za priznanje herojskih kršćanskih vrлина koji je trajao pune 44 godine, tj. od 1958. g. Važno je naglasiti da ovaj službeni crkveni dokument o priznanju njegovih herojskih kreposti odmah na početku stavlja jedan citat iz dokumenta O apostolatu laika Drugog vatikanskog sabora i primjenjuje ga na Ivana, ističući kako je on to sve već provodio u djelo i prije samog Sabora. Dekret započinje ovim riječima: »Meni je život Krist a smrt dobitak«. Ove riječi koje je Sluga Božji Ivan Merz htio da mu budu napisane na grobu, mogu se smatrati sažetkom njegova života koji je sav bio ispunjen ljubavlju prema Kristu, svjedočenjem za Evanđelje i služenjem Crkvi. On je, potpuno vođen Kristovim Duhom, žurno išao putem svetosti, te je riječju i djelom svijetlio svojoj okolini svjetlom Božanskog Otkupitelja, pa je tako ostvario ono što će kasnije reći 2. vatikanski Sabor: »Zapovijed ljubavi koja je najveći Gospodinov nalog, sili sve kršćane da rade za slavu Božju koja se ostvaruje dolaženjem njegova kraljevstva, a tako i za vječni život svih ljudi, kako bi spoznali jedinoga pravoga Boga i onoga koga je poslao Isusa Krista (usp. Iv 17, 3). Svim je kršćanima časno breme da porade kako bi božansku poruku spasa spoznali i primili svi ljudi posvuda na zemlji.« (Dekret o apostolatu laika, Apostolicam Actuositatem, AA, br. 3)

20. prosinca 2002. proglašen je u Vatikanu u nazočnosti pape Ivana Pavla II. posljednji službeni dokument u procesu beatifikacije, dekret o čudu koje se dogodilo po zagovoru časnog sluge Božjega (ozdravljenje Anice Ercegović 1930. god. od neizlječive bolesti). Time je u potpunosti završen postupak za njegovo proglašenje blaženim.

Beatifikacija časnog sluge Božjega Ivana Merza koju očekujemo u ovoj godini, bit će svečana službena potvrda i priznanje svetosti Ivana Merza i aktualnosti njegove poruke i za naše vrijeme.

IVAN MERZ — EXAMPLE TO THE LAY FAITHFUL AND THOSE CONSECRATED TO GOD

Ivan NAGY

Summary

The upcoming beatification of the Servant of God Ivan Merz is in itself a great gift from the Church and the Holy Father to our people and demands spiritual preparation. This involves acquainting ourselves with the person of Ivan Merz and also with the message which God imparts to us through him. Ivan Merz, a layman who lived an exemplary saintly life, is living testimony to God's existence and to the supernatural realm of faith. He was a Catholic intellectual who integrated science, culture and faith

and emphasized the primacy of the spiritual life over action. As a man of the Church and the papacy he was a tireless and devout apostle and educator of Catholic youth in particular, and as such serves as an example to all persons consecrated to God but also to the lay faithful. Having taken up his cross and endured suffering in a Christian manner, he died reputed for his holiness and an unwavering trust in God's mercy. The decree on his heroic virtues, announced in the Vatican on July 5, 2002, stresses that Merz employed many of the Second Vatican Council's guidelines and concepts long before the Council itself. His saintly example is very topical in our time also.